

2026-03-19

Arbetsmarknadsdepartementet
Diarienummer A2025/01088a.remissvar@regeringskansliet.se
a.a@regeringskansliet.se

Yttrande över Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen, Ds 2025:26

Fremia är arbetsgivarorganisation för 5 000 arbetsgivare inom Kooperation, civilsamhälle och idéburen välfärd. Alla arbetar för en positiv samhällsutveckling. De drivs av idén snarare än vinsten, i verksamheter där människan får plats och kan påverka. Våra medlemmar driver på hållbar utveckling och inkludering, värnar öppenhet och civilkurage. De verkar i det stora och i det lilla, med verksamheter som håller öppet under årets alla dagar. Tillsammans har de 150 000 anställda och många fler ideellt engagerade.

Våra medlemmar är ofta starkt beroende av arbetsmarknadspolitiska stöd för att kunna anställa, ställa om och ge människor som står långt ifrån arbetsmarknaden en ny chans.

Fremia har fått ta del av departementsskrivelsen Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen (Ds 2025:26) och har valt att avge yttrande över vissa delar.

Utredningens förslag

Övergripande föreslår utredningen att det ska införas sanktionsavgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Den som lämnar en oriktig uppgift ska få en sanktionsavgift, om den oriktiga uppgiften har lett till att ersättning eller stöd felaktigt har betalats ut eller tillgodoräknats. Detsamma gäller den som inte uppfyller en skyldighet att lämna uppgifter eller anmälan om ändrade förhållande. En sanktionsavgift förutsätter att den myndighet som handlägger ersättningen eller stödet ska ha beslutat om återbetalning av den felaktiga utbetalda ersättningen eller stödet.

Sammanfattning

- Fremia tillstyrker i huvudsak ambitionen att minska felaktiga utbetalningar och motverka bidragsbrott i välfärdssystemen.
- Sanktionsavgifter med strikt ansvar ställer höga krav på att föreskrifter måste vara förutsebara, rättssäkra, begripliga och enkla.
- Det är oklart om sanktionsavgifter i sig kan lösa problem med felaktiga utbetalningar.
- Det komplexa regelverk som föreslås lever inte upp till de krav som måste vara uppfyllda för sanktionsavgifter med strikt ansvar. Det framgår inte klart och tydligt vilken sanktion en riskerar att drabbas av vid eventuellt brott mot regelverket.
- Fremia avstyrker införandet av ett regelverk i kombination med strikt ansvar, som leder till sanktionsavgifter för arbetsgivare och enskilda. Särskilt om sanktionerna drabbar verksamheter som riktar sig till utsatta grupper som exempelvis personer med funktionsnedsättning, nyanlända eller människor som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- Fremia efterfrågar en tydligare analys – och kontinuerlig uppföljning – av konsekvenserna för små och idéburna arbetsgivare, inklusive den ökade administrativa bördan vid användning av subventionerade anställningar.

Sanktionsavgifter med strikt ansvar

Fremia delar utredningens ambition att minska felaktiga utbetalningar och motverka bidragsbrott i välfärdssystemen. Ett legitimitetsstärkande system är viktigt, både för allmänhetens förtroende och för seriösa arbetsgivare som konkurrerar på lika villkor.

Samtidigt innebär förslagen om sanktionsavgifter mot enskilda och arbetsgivare ett strikt ansvar, som ställer höga krav på att föreskrifterna måste vara tydliga och förutsebara. Det ska inte råda några som helst tveksamheter kring vad som krävs för att uppfylla reglerna eller vad som händer om man bryter mot dem. För sanktionsavgifter med strikt ansvar ställs höga krav på rättssäkerhet och proportionalitet.

För att kunna utdöma en sanktionsavgift krävs ingen prövning i skuldfrågan utan endast ett konstaterande av att regeln överträtts. Ett sådant strikt ansvar lämpar sig därför uteslutande för regler där det på ett enkelt sätt är möjligt att pröva om de har överträtts

eller inte. När det gäller regler där någon form av bedömning måste göras för att konstatera om överträdelse skett är det inte lämpligt med strikt ansvar.

Fremia är inte emot sanktionsavgifter i sak men vi behöver ett system som är enkelt, tydligt, ändamålsenligt och rättssäkert. Dessutom är det oklart om sanktionsavgifter i sig kan lösa problem med felaktiga utbetalningar. Till exempel har Riksrevisionen i en rapport granskat om Försäkringskassan hanterar ändrade förhållanden på ett effektivt sätt, för att minska risken för felaktiga utbetalningar¹.

Riksrevisionens granskning visar på bristande effektivitet i Försäkringskassans handläggning av ändrade förhållanden och att myndigheten inte till fullo tar tillvara möjligheter till effektiv informationsdelning av uppgifter om ändrade förhållanden. Enligt Riksrevisionen blir det särskilt viktigt för grupper som på grund av ålder, funktionsnedsättning eller språksvårigheter har särskilda utmaningar med anmälningsskyldigheten. I dag bygger hanteringen till stor del på att de försäkrade själva ska anmäla ändringar under den period de har ersättning. Riksrevisionen konstaterar att ett sådant tillvägagångssätt medför fortsatt stora risker för felaktiga utbetalningar.

Sanktionsavgifter mot arbetsgivare och enskilda

Utredningen föreslår att sanktionsavgift ska tas ut av den som lämnat en oriktig uppgift eller inte uppfyllt sin uppgifts- eller anmälningsskyldighet, under förutsättning att detta har lett till en felaktig utbetalning och efterföljande återkrav. Sanktionsavgift kan enligt förslaget påföras både fysiska och juridiska personer, och ansvaret är uttryckligen utformat som strikt ansvar utan krav på uppsåt eller oaktsamhet.

Utredningen konstaterar att betydligt fler enskilda kommer att mötas av en sanktion än vad som i dag döms för bidragsbrott, och att systemet bygger på att enskilda kan få sanktionsavgift även om de inte varit medvetna om överträdelsen.

Ur Fremias perspektiv är detta särskilt känsligt mot bakgrund av att många av våra medlemmar riktar sig till utsatta målgrupper; personer med funktionsnedsättning, nyanlända eller människor som står långt ifrån arbetsmarknaden. Vi ser en påtaglig risk att komplexa regelverk som leder till sanktionsavgifter med strikt ansvar för dem som i praktiken har gjort "ärliga misstag", motverkar syftet med de arbetsmarknadsstöd som finns.

¹ Ändrade förhållanden – ineffektiv hantering i socialförsäkringen (RiR 2026:4).

Sanktionsavgiftens storlek

Sanktionsavgiftens storlek föreslås vara 25 procent av det belopp som återkrävs samt att minimi- och maximibelopp ska kopplas till prisbasbeloppet.

När en regelöverträdelse har lett till att stöd till arbetsgivare eller anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser har betalats ut felaktigt, till exempel vid lönebidragsanställning eller nystartsjobb, föreslås ett högre minimi- och maximibelopp. Anledningen är att överträdelsen då typiskt begås av enskild näringsidkare eller juridisk person.

Sanktionsavgiftens minimibelopp föreslås då bli åtta (8) procent av prisbasbeloppet och maximibelopp 200 procent av prisbasbeloppet. Det gäller om sanktionsavgiften har sin grund i felaktig utbetalning eller tillgodoräknande av ersättning eller stöd, som enligt lag eller förordning har lämnats till en arbetsgivare eller till en anordnare av ett arbetsmarknadspolitiskt program eller annan arbetsmarknadspolitisk insats.

Detta system motsvarar inte den tydlighet som krävs när det handlar om sanktionsavgifter med strikt ansvar. Den som sanktionsavgiften drabbar behöver kunna utläsa och förstå vilket belopp det kan handla om i de fall sanktionsavgift påförs.

Ett av de viktigaste kraven som brukar ställas för regler där strikt ansvar ska gälla är att det ska vara klart och tydligt vilken sanktion man drabbas av vid en eventuell överträdelse. Om en sanktionsavgift differentieras går det inte direkt att utläsa av reglerna hur stor sanktionen blir. Ett sådant system kan enligt Fremias uppfattning inte betraktas som rättssäkert. Det är viktigt även av preventiva skäl att alla vet vilken sanktion en kan förvänta sig om en viss regel inte efterlevs.

Om förslagen om sanktionsavgifter införs vill vi särskilt lyfta att utformningen av stöd till arbetsgivare bör analyseras noggrant utifrån små verksamheters faktiska ekonomiska bärkraft. Det gäller särskilt idéburna verksamheter med begränsade marginaler.

Krav på återbetalning och nedsättning av sanktionsavgift

Inför ett beslut om återbetalning ska det, enligt förslaget, göras en prövning av Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan om det finns särskilda skäl för att helt eller delvis avstå från kravet på återbetalning.

En avgift ska kunna sättas ned när den framstår som oskälig i det enskilda fallet. Det gäller även när en sanktionsavgift riktas mot en juridisk person. Myndigheten i fråga ska, enligt förslaget, göra en nyanserad bedömning i varje enskilt fall.

En omständighet som ska beaktas särskilt vid bedömningen är om den oriktiga uppgiften eller underlåtenheten att uppfylla en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden kan antas bero på hälsa eller liknande förhållanden. När det gäller en juridisk person är utgångspunkten att den ska företräddas av personer som har förmåga att utföra sitt uppdrag. Om en företrädare inte klarar av att sköta sitt uppdrag bör den juridiska personen hållas ansvarig för det.

Om en myndighet helt avstått från kravet på återbetalning tas ingen sanktionsavgift ut. En sanktionsavgift förutsätter att den myndighet som handlägger ersättningen eller stödet ska ha beslutat om återbetalning för den felaktiga utbetalda ersättningen eller stödet.

Enligt förslag ska Arbetsförmedlingens beslut om återbetalning kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om ersättningar eller stöd som avser en enskild person, även om stödet lämnas till en arbetsgivare eller till en anordnare av ett arbetsmarknadspolitiskt program eller annan arbetsmarknadspolitisk insats.

I ett ärende prövat av Kammarrätten i Sundsvall har det avgjorts om den lägsta sanktionsavgiften, i föreskrifter om användning av en trycksatt anordning utfärdade av Arbetsmiljöverket, går att sätta ner under gränsen för den lägsta sanktionsavgiften². Förvaltningsrätten hade i ärendet jämkat sanktionsavgiften till under längsta nivå som följer av föreskrifterna. Kammarrätten prövade möjligheten och rättens majoritet bedömde att det inte fanns skäl att sätta ned sanktionsavgiften. Även om domen från Kammarrätten omfattar ett annat område visar utfallet på hur svårt det kan vara att få en sanktionsavgift jämkad och nedsatt.

En sanktionsavgift är att se som ett straff i Europakonventionens mening. Det innebär att en enskild inte ska kunna bli föremål för både en prövning av en sanktionsavgift och prövning av en straffrättslig påföljd. Det kan finnas hinder mot att besluta om sanktionsavgift i ett visst fall, till följd av förbudet mot dubbla förfaranden.

Konsekvenser för arbetsgivare

För arbetsgivare som får stöd till subventionerade anställningar konstaterar utredningen att sanktionsavgift kan påföras om förutsättningarna är uppfyllda, och att det kan förbättra konkurrensvillkoren genom minskad arbetslivskriminalitet och färre felaktiga utbetalningar. Fremia delar bedömningen att det är positivt att oseriösa arbetsgivare möts av tydliga ekonomiska konsekvenser och att seriösa arbetsgivare gynnas när skattemedel i större utsträckning når dem som sköter sig.

² Kammarrätten i Sundsvall Mål nr 512-25, avgörandedatum 2026-02-25.

Samtidig innebær ordningen att även mindre ideella föreningar, kooperativ och stiftelser kan drabbas av relativt kännbara sanktionsavgifter vid felaktiga eller ofullständiga uppgifter om subventionerade anställningar. Dessutom ökar det administrativa arbetet när arbetsgivare behöver säkerställa att uppgifter och rapportering är korrekta i varje led.

Arbetsförmedlingen och andra berörda myndigheter bör, om reglerna införs, åläggas att ta fram tydliga vägledningar och stöd som underlättar för arbetsgivare att göra rätt från början, inklusive standardiserade informationspaket vid beslut om subventionerade anställningar.

Avslutande synpunkter

Sammantaget anser Fremia att Ds 2025:26 innehåller förslag som kan stärka legitimiteten i välfärdssystemen och motverka arbetslivskriminalitet. Om den föreslagna möjligheten att påföra sanktionsavgift med strikt ansvar på både arbetsgivare och enskilda införs, behövs skärpta och tydligt författningsfästa krav på information, proportionalitet, rättssäkerhet och individuell skälighetsbedömning. Det krävs också att särskild hänsyn tas till små, idéburna arbetsgivare och deras administrativa kapacitet.

Om förslaget genomförs behövs en noggrann uppföljning av effekterna för utsatta grupper. Uppföljning bör även göras av hur sanktionsavgifterna mot arbetsgivare och enskilda faktiskt slår för olika målgrupper och verksamheter.

Otydlighet samt bristande information och stöd från myndigheter om vad som gäller för att göra rätt, riskerar att bidra till onödig tveksamhet från arbetsgivare att anställa. Systemet behöver vara tydligt och underlätta anställning. Annars riskerar det att bli kontraproduktivt och gå emot ambitionen att fler i samhället ska kunna arbeta och försörja sig själva.

Med vänlig hälsning

Petter Skogar,
Vd, Fremia

Kerstin Wrisemo,
Expert Arbetsmiljö och socialförsäkring